

A VILÁGJÁRÓ

Berta József volt a neve, de mindenki csak így ismerte: a világjáró. Régen hordozhatta magán ezt a különös megkülönböztető jelzőt, s még régebben szerezhette, mert mióta a félig romba dőlő üzem falai között megindult a munka, semmi olyan cselekedete nem volt az öregnek, mely rászolgált volna az elnevezésre. Mondják — jómagam csupán ötödik éve fogtam meg életemben először a műhely egyik öreg esztergapadjának olajosan csillanó indítókarját —, hogy a felszabadulás óta többször bővült az üzemszék; a régi dróthálós, füstös ablakszerűségek átadták helyüket a hatalmas, modern üveggölgömböknek, melyeken át valósággal előnti a napfény a műhelyt, sokan a régi melósok közül különböző vezető állásokban ügyködnek, csaknem teljesen felújították a gépparkot is; csupán a világjáró és kiérdemesült WM kecskéje maradt változatlan állapotban.

Meg kell adni, ragyogott is az agg eszterga műszakbefejezőkor, úgy kicsinostította Berta szakit, mint valami esküvőre induló menyasszonyt — hallgattunk is emiatt a művezetőtől, ki mindig példaképpen dugta az orrunk alá a csillogó ócskavasgyűjteményt. S dolgozni is tudott az öreg, még a nagypofájú Dravác is. Kénytelen volt ezt elismerni, pedig az nem akar önmagán kívül más drehust emberszámba venni. Eleget hallottam ipari tanuló koromban kedvenc eszmefuttatását:

— A drehusok rendje a következő:... először jön Dravác András..., utána ismét Dravác András..., azután több órás szünet, és csak ott vánszorognak a többi gépgyilkosok.

— És a Berta Józsi bácsi? — kottyantott közbe Kajla, ártatlan képpel.

— Az más — dünnyögte sötéten Dravác, másra terelve a beszédet, de ettől fogva ugyancsak igyekezni kellett Kajla haveromnak, ha nem akart elhasalni gyakorlatiból.

De hát nem erről kívántam én értekezni, csupán a világjáró tudásának méltatására hoztam fel a dolgot. Egyszóval az öreg igazi művésze volt a szakmának. Nincs az a szobrász, akinek jobban engedelmeskedne az anyag, mint neki a kése alá került bármilyen fém.

Egyszer jókedvében — ilyen is ritkán volt — pusztán a nikkelezett szemérmértékét használva, készített el egy finom kis tengelyt fogadásból. Mint a karvaly csapott le Dravác a kész munkára — nem is ő volt pedig a fogadó —, pörgött az ujjai között a mikrométer. No, mire befejezte a méríckélést, nyugodtan elmehetett volna ecetgyári reklámnak, olyan savanyú lett a képe.

— Majdnem egészen pontos — nyögte ki végül, s elpályázott az érdeklődők gyűrűjéből. Mi azután egy hétig röhögünk rajta, mert Csúcsos lefigyelte, hogy dédelgetett mikróját bevágta a szekrénye sarkába.

Egyszázad volt az eltérés a megadott mérettől; a fogadás pedig öttizedre szólt.

Tulajdonképpen mégis éppen ezt a nagy, mindentudást nem állhattuk benne. Örökké a régi dolgokat hozta fel, ha véletlenül sikerült kiköccsülnünk szótlan-ságából, s állandóan bennünket akart átnevelni. Mintha bizony mi csökkentett értékű emberek lennénk, azért mert nem jelent a számunkra semmit: feketelista, munkanélküliség, meg mittudoménmicsoda...

Jó vicc; az a világ elmúlt, és kész! Mit kell állandóan a „régii” művezetón polémizálni. Megette a fene. Nézzék csak meg a miénket. Véletlenül ránkjön a szélsőnap hangulat, már húzogatja az orrát, meg a tarkóját vakargatja — mindig így tesz, ha idegesíti valami —, és sürgősen elhúzza a csikot másfelé. Nem bírja elviselni, ha a melós egy kissé kiakcsolódni kíván. Szép kis szocialista embertípus, mondhatom...

Persze, a világjáró erre is csak arccokat vágna, meg jönne az ünnepi dumával, de hál' istennek nem gondolatolvasó az öreg. Sőt az ébersége körül is van némi hézag, mert Lakli éppen most akasztotta a hátára a régi keménykalaproncsot, melyet egy ócskásnál látott meg a minap.

Lesz kraváll, ha észreveszi a dolgot! Tulajdonképpen önmagának köszönheti ugyan az egészséget, mert tegnapelőtt még a szokottnál is undokabb volt. Elhatároz-

tuk ugyanis, hogy kimozdítjuk abból az állandó elvonultságából, s rábeszéljük, hogy vállaljon patronáló szerepet a műhely ifigárdája felett: — hadd örüljön egy kicsit — gondoltuk.

Reggel a Kajla odavágódik elébe az ő megszokott jópofa modorában:

— No, Tata, megtisztelő feladatot hoztam magának! — kezdene a dologra térni.

— Tata ám az öregapád! — horkant fel a megszólított —, jobb lesz, ha elhordod magad, de gyorsan!

Erre bezsongott a jónép. Csúcsos azt indítványozta, hogy bojkottáljuk az öregget; egyszerűen nézzünk keresztül rajta, mintha levegő volna. Spéci a szekrény bedrótozását javasolta. Végül is Lakli találta el a legjobb megoldást: a kalapot!

Volt ugyanis a világjárónak egy másik toldaléka is: kalapos. Valami titok lebegett e körül a tökfödő körül, de sehogy nem tudtunk mind ez ideig a dolog nyomára jönni. Mindenesetre sötétebb ügy, mint a világjáró, mert azt mindenki tudta, hogy az öreg bejárta egész Európát a háború előtti években, és csak a fel-szabadulás után jött vissza. A kalapdologról azonban senki nem tudott, vagy nem akart tudni. Egyébként óvatosan kellett a dolgot kezelni, mert egyikünk sem kért volna egy fülest abból a péklapát tenyereiből, pedig már benne járt a hatvanban.

Mondják, ötvenhatban valami hóbörgő le akarta állítani a munkát a műhelyben. A többiek álltak is már, tanácstalanul latolgatva a dolgot, csak Berta szaki hajolt zümmögő gépe fölé, mintha nem érdekelné az egész. A fene tudja honnan szalajtott ünge, meg csak odalép az öreg WM-jéhez, és szó nélkül lekapcsolja.

Mentők vitték el, pedig csak egy pofont kapott. Állítólag valaki látta is nemrég: még most is ferdén tartja a nyakát. Ebben ugyan lehet egy kis sóder, de jobb csínján bánni a világjáróval.

Hát erre a kalapra célzott — elég érthetően — Lakli ügyesen felakasztott ajándéka.

Az én gépem, balról a negyedik az ablak melletti soron. Ami azt illeti, van modernebb verki is a műhelyben, de nekem: megteszi. Jól rálátok innen Berta szaki gépjére, fél szemmel figyelem a hatást:

Aha, már pedzi! Hátranyúló keze beleütődik a zsírpecséses karimába. Meghökken, ujjai ráfeszülnek a váratlan „ajándék” merev formáira. Előveszi, megforgatja: — most jön a kitörés! Semmi... Szótlanul leteszi a fura jószágot a gép melletti kis szekrényre, és dolgozik tovább. Csak a tartása, mintha merevebb lenne.

Kissé csalódott vagyok: elmehet Lakli is a ragyogó ötletével. Látom is, hogy ideoznyit a sarokból — onnan ugyanis nem látni a világjáró gépére —, de azért sem nézek oda.

— Egyen csak a penész a vérszegény ötletedért — morgolódik bennem a ki-elégítetlen bosszúvágy.

— De nicsak! — sír a világjáró!... Tisztán látom a napfényben megcsillanó könnyecskéket a szemében. Egyszer csak végigfutnak a csontos arcom, s alábuknak a vídiakésről sustorgó forgácsra. Négy-öt pici párafelhő csap fel az izzó fémkigyókról, beleröppenve a pásztázó napsugarakba, mire megmozdul a nagy, inas kéz, és ügyetlen mozdulattal letörli a hivatlan vendégeket.

Ki vette még észre rajtam kívül a pillanatnyi elérézékenyülést, nem tudom. Annyi bizonyos, hogy kutyául érzem magamat.

— Micsoda barmok vagyunk!... Igaz, ki gondolta volna, hogy ennyire szívérvesszi a dolgot az öreg, hiszen csináltunk mi az idők folyamán nagyobb dicsőséget is, de legfeljebb egy kiadós letolás tett pontot az ügyre.

Most is, ha dühöngene, szidná az anyánk istenit, minden a legnagyobb rendben volna; de csak dolgozik ez a nagydarab ember, gépe fölé hajolva, egy megvert kutya pillantásával a szemében: ezt nem lehet kibírni.

— Olyan magányos ő iközöttünk, mintha csak kint lenne, szödligeti házában — éreztem meg a különös ember viselkedésének okát. Laklit szidtam a hülye viccért, pedig tudtam, ő sem bűnösebb nálunk.

— Itt tenni kell valamit — határozta el magam. Ezeknél az öregeknél sohasem lehet tudni, nem szívják-e nagyon mellre a kérdést: hátha még valami kárt is tesz magában?

Eppen fizetési nap volt, így nem okozott problémát szót értenem a többiekkel. Láttam rajtuk a meghökkenést. Ugyancsak fancsali képpel nézegették a borítéko-

kat, pedig a tartalmuk ellen nem lehetett kifogás. Csúcsos megpróbált elsütni egy viccet, de morogva merült el a jeges közönyben, holmi fafejűekről dunnyogva.

Lakli a torkát köszörülte: — Én csináltam a viccet, majd kiengeszteltem az öreget — jelentette ki. — Remélem, a kézcsoúkhöz nem ragaszodik.

Egyszerre megjavult a kedvünk, s alig vártuk a csengő berregését, mely pontot tesz mai munkánkra. Nem akartunk feltűnést, így csak Lakli settenkedett oda Berta szakihoz, aki egy nagy csomó gyapottal simogatta a WM kopott prizmáit. Elég bátortalanul mozgott a haverunk: úgy látszik, nehezebb jóvá tenni egy bajt, mint megcsinálni.

Nem értettük, mit beszélnek, de a mozdulatok világosak voltak; alig mondott Lakli egy pár szót, már közbe is vágott a világjáró, mint aki szóra érdemesnek sem találja a kérdést, és kezét fogtak egymással. De azért látszott rajta, hogy jólesik neki a dolog.

— Derék gyerek ez a világjáró — melegegett fel bennünk a gondolat, amint az öreg, gondosan elrakva rongyát, kezét Lakli vállán nyugtatva felénk indult.

Most itt vagyunk a sződligeti házban. Meghívott bennünket s a jelen körülmények között igazán nem utasíthattuk vissza. Csupán Spéci hiányzik a brancsból, de hát annyira lerítt arcáról a kislány utáni vágyakozás, hogy a világjáró egyből kiszúrta:

— Menjen csak, fiatal barátom. Nem szabad megvárakoztatnunk, ok nélkül fájdalmat okozunk annak, akit szeretünk. Majd egyszer kipótoljuk az elmaradt beszélgetést.

Ilyen klassz gyerek az öreg.

Nem tudom, ki hogy van ezzel, de számomra minden lakásnak egyénisége van. Nem lehetne pontosan kielemezni az összetevőit, de a bútorok, színek, szagok valami különös egyveleget képezve árasztják magukból ezt a sajátos hatást. Nálunk például bizonyára az akvárium jutna mindenki eszébe, akkor is, ha nem venné figyelembe a számos kisebb-nagyobb üvegfalú halparadicsomot, vidáman fickándozó lakóival. Az öregem nagy pecás, és még itthon sem akar teljesen elszakadni uszonyos kedvenceitől. Tóni bátyáméknál a bírsalmaillat uralkodik. Csúcsoséknál botanikus kertben érzi magát az ember, itt viszont egy szó merült fel bennem, amint átléptem a küszöböt, s mialatt ledobtam magamat a karosszék ölébe, ki is mondtam: múzeum.

Egyáltalán nem volt hivalkodó csoportosítás vagy figyelemkeltő elrendezés a lakásban, s mégis úgy éreztem, itt minden darabja a berendezésnek valami emlék a múltból.

Mialatt nagy széktologatással elhelyezkedett a társaság, Berta szakki meg ki-lódult — mint mondta: egy kis hangulatfestékért —, egy különös bútor darab fogta meg a figyelmemet. Utoljára nagyanyámnál láttam ilyet, Szolnokon, ha nagy ritkán meglátogattam: „kommód”, így mondta, kihangsúlyozva a kettős m betűt.

A sötét szekrényke felett egy megfakult női fénykép — nem hiszem, hogy készítője valami díjat nyerne egy mai fotopályázaton —, egyébként ez volt az összes kép a lakásban — Berta szakki bizonyára szebbnek találja, másképpen nem őrizgetné.

— No, fiúk — koccantotta le egy tálcára a hasas üveget a visszatérő —, kóstoljátok meg, milyen vinkója van a világjárónak..., a kalaposnak.

— Csak semmi tiltakozás — háritotta el bizonytalan szabadkozásunkat egy kézlegyintéssel —, tudom, így nevez a hátam mögött mindenki: világjáró... S néhányan a másik nevem is tudják; azt azonban kevesen, miképpen kapcsolódott össze ez a két különböző fogalom egységes elválaszthatatlanba; legalábbis az én számomra.

S mialatt a formás poharakba töltötte a kellemes színű italt, szinte csak önmagának beszélve folytatta:

— Bizony sokfelé jártam, sok mindent láttam a háború előtt, alatt odakint; jót, rosszat, vegyest, de inkább az utóbbit...

— Egészségünkre fiúk! — emelte fel poharát, valami különös ünnepélyességgel, ami visszafogta tréfamesterünk előkivánczó humorát. — Egészségünkre — ütöttük össze a hangulat csengettyűit, és felhajtottuk a kesernyés zamatú bort. Igazán jó volt.

— Nagy ára van a világjárásnak — bólogatott az öreg, mintha valami régen indult vitában most szürné le a tapasztalatok összességét. Az ember, mikor itt-hagyja a földet, melyen gyermekkorá kenyeré termett, az országot, melynek nyelvén anyja szolt hozzá egykor, a fákat, melyek őrzik még a „hol az olló komámasszony” melegét; kilép az ismerős szavak világából egy merőben idegen tájra, ahol futóhomokként fogja körül az egész megváltozott életforma: egy kissé meghal. Más ember az már, aki nyelvét gyötri a fura szavak kiejtésével, gyom-

rát idomítja a nemszeretem ízekhez, és szívét igyekszik elaltatni, nehogy felborítva minden számítást, ő vegye át az észől az uralmat. Könnyen megy ez ott. Elég egy megdölgodlatlan visszaemlékezés, pillanatnyi elábrándozás, már szába is szökken a világ leggyorsabban növekvő fája: a honvágy. Há pedig ez elkezd növekedni, akkor nincs mentség többé. Eltakar az minden más érzést, célkitűzést; lát-határt beborító lombja árnyékában vegetál csupán az élet...

— Ejnye, nagyon is elábrándoztam, fiúk — zökkent ki monológjából Berta szaki —, gyújtának rá! Elénk tolt egy remekbe faragott fedete ládikát, melynek talán egy négyzetmillimétere sem került ki a faragó szerszám acélját, úgy elborították az egymásba fonódó virágok és formák.

— Odakint készült, honvágy ellen... — felelt a ki sem mondott kérdésre. Irtó klassz cigije van az öregnek, akár a bora. Élvezettel eregettük a leszívott füst visszaáramló szalagját. Berta Józsi bácsi is elhelyezkedett, megpogogtatta az ujjai között elvesző vékony fehér rudacskát, rápöfentett Csúcsos előrántott gam-máján, s a feltekeredő füstbe pillantva folytatta:

— Tulajdonképpen azt szeretném elmondani maguknak, miképpen lett egy szorgalmas esztergályoslegényből — akiben nyoma sem volt a kalandvágynak: világjáró.

— Egy kis tréfa volt az elindítója egyedül; jelentéktelen gyerekiség, az éle-dező munkásöntudat emberi bánásmódot igénylő, játékos berzenkedése. Abban az időben már enyhült valamit a munkanélküliség, sőt egyes szakmákban időnként még keresgéltek is az embereket. Az Európára leselkedő fasizmus láthatatlan erői szövögettek a háttérben háborús terveiket; kellett a hadianyag. Az emberek nagy része nem is törődött a dolgok miérettel, csupán a családnak jutó nagyobb darab kenyér bűvöletében hajszolta magát az akkordmunkák embernőző forgatagában. Természetesen voltak tisztán látók is, akiket nem tévesztett meg a pillanatnyi fel-lendülés. Sajnos, még itt is volt széthúzás, mely részben tudatos aknamunka kö-vetkezménye volt, másrészt a nézetek különbözőséből eredt; így nem tudott összekovácsolódni akkora erő, amely sikeresen tudta volna felvenni a küzdelmet a GYOSZ-szal szemben.

Mégis voltak elvitathatatlan eredmények, főleg a kisebb üzemek némi emberi érzéssel még rendelkező vezetői révén. Az üzem, ahol dolgoztunk, egy testvérpár tulajdona volt, kívül a részvénytársaságok fojtogató gyűrűjén. Sok olyan szociá-lis vívmánnyal rendelkezett ez a kis gyár, melyről álmodni sem mertek máshol. Különösen az emberekkel való bánásmódban volt különbség, a legtöbb üzemmel szemben.

Úgy bántak velünk, mint egyenrangú féllel, akinek végzett munkája után — jogosan — jár a bér és elismerés. Talán éppen ez volt a baj. Nem jó nagyon meg-szokni a különleges helyzetet egy olyan rendszerben, ahol csupán beszélő munka-eszközöknek tekintették a munkást.

Itt dolgoztunk, leendő sógorommal, Takács Bandival már évek óta. Szorgal-mas, igyekvő emberek — ez volt rólunk az általános vélemény. Hűgával: Maris-kával egykeletű volt az ismeretségünk. Érzelmek együtt érlelődtek kettőnk ba-rátságával.

A kezdeti beszélgetések, később mozinézések egymásba fonódó sorában tisz-tázódtak mindkettőnk érzelmei. Nem voltak látványos fordulatok ebben a csendes, tiszta, erős kapcsolatban, mely kimondott szavak nélkül is egymás mellé állított bennünket.

Egy este, amint szokás szerint búcsúztunk ajtajuk előtt, a másnapi viszontlátá-sig, így szóltam hozzá:

— Nem jól van ez így... Miért kell nekünk minden este elbúcsúznunk, mikor alig várjuk a másnapi találkozást? Együtt talán könnyebb lenne az élet szá-munkra is... Mariskám.

Kifényesedett szemmel mondott igent. Kezének megránduló szorítása árulta el, mennyire örül a régen várt szavak kimondásának. Hiába, a lányok már csak ilyenek maradnak. Hallani akarják a szeretett férfitől szavakban is azt, amit ér-zelmeik már régen elárultak nekik. Megegyeztünk, hogy amint lehet, összeháza-sodunk.

Ettől fogva már céltudatos tervezetéből állt az életünk. Ha lassan is, de gyűlt a pénz, mely lakásra, bútorra, a legszükségesebbekre kellett. Nem akartuk semmi nélkül kezdeni a közös életet. Talán csak napok választottak el bennünket a régen várt eseménytől, mikor megtörtént a baj.

Mint említettem is már, modern műhelyünk volt. A csillogó esztergapadok zűmmögése csaknem elveszett a beépített rezonátorok jóvoltából. Így minden ki-mondott szót tisztán lehetett hallani.

Volt a szomszéd üzemnek egy kutya kemény főmérnöke. Munkásfalónak titulálták háta mögött az emberei. Néha el szokott tángálódni hozzánk; löcslábaival körülbóklászott a gépek között, rendszerint valamelyik főnök társaságában, fején az istenverte keménykalapjával. Ugyanis éppen ilyen alkalmatosságot hordott a kobakján, mint amivel ifjú barátom lepott meg ma délelőtt — intett a füstbe menekülő Lakli felvörösülő füleire kacskintva. — Le nem vette volna hét varmege disznajáért. A leggyorsabb sapkalekapás is legfeljebb valami hideg biccentést eredményezett a részéről.

— Levetettem én a kobakjáról ezt az odagyógyult bimbót — fogadkoztam —, csak kövessétek a példámot, ha legközelebb jön!

Bitangul sikerült a dolog. Belép a muki, szokás szerint hátratartott kezekkel, amint elhalad mögöttem, nagyot kurjantok:

— Kalap! — persze a fejemet sem mozdítom felé; rettentő figyelemmel vizsgálom az előttem forgó anyagot.

— Kalap! — hangzik messzebbről..., kalap!..., kalap!..., egy ideig csak kapkodja a fejét, mint aki nem hisz a saját füleinek, azután leesik a húszfillér: cékla-vörösén kapja le fejről a bűvös jószágot. Akár hiszik, akár nem: attól fogva el nem mulasztotta volna a hangos köszönést bejövételkor.

A két göré majdnem halálra röhögte magát a jól sikerült tréfán, s fejenként egy húszast markoltunk fel díjazásul. Ettől fogva valóságosan vadászunk újabb lehetőségre, nem sok sikerrel; úgy látszik, elterjedt a dolog híre.

Valami okból éppen az esküvő előtti napokban, igen fontos ügyben kellett a reggeli órákban elmennünk Bandival. A fiatalabb főnök — szemmel láthatóan gondoktól terhelten — egyezett bele a kért pár órás késésbe. Nem akartunk ugyanis egész napot veszíteni, csak, amennyit muszáj. Tíz óra körül vágódtunk be igen jó hangulatban — várakozásnál jobban sikerült elintézni a dolgunkat —, s vad hajításba kezdtünk. Volt ugyan valami izgalom a levegőben, a többiek pillantásában; — majd ebédszünetben lefűleljük a dolgot — hessentettem el kíváncsiságomat. Alig telt el fél óra, mikor nyílik az ajtó, s belép a két főnök egy pocakos ember társaságában. A gömböc fején keménykalap. A főnökök hangos jónapotja leperog a dagadt közönyéről — mintha ott sem volnánk. Na megállj — ágaskodik bennem a reggeli jókedv. — Éppen mögöttem lehetnek:

— Kalap! — kurjantok, a rézfüstbe süllyesztve orromat.

— Kalap! — hallom Bandi visszhangját. Utána csend. Felnézek: társaim szemében rémület, a két főnök mintha kardot nyelt volna. A pocak villámlo szemekkel néz felénk, majd a két megdermedt emberre:

— Jó humoruk van itt a munkásoknak! — recsegte bosszúsan, és kigurult. A görék utána.

— Ki volt ez? — hüledezek.

— A részvénytársaság vezérigazgatója, akik átveszik az üzemet — bujkált a részvét a többiek szemében.

— Egy óra múlva hívatlak bennünket az irodára: megkaptuk a munkakönyvet és kétheti fizetést. Ez a kis pénz volt minden, amit volt főnökeink tehettek értünk.

Előbb említettem: abban az időben már volt munka..., de nem a mi számunkra...

A kalap híre megelőzött bennünket; seholsem vettek fel.

Összegyűjtögetett pénzünk tavaszi hónál gyorsabban olvadt el. Bandi még csak elhelyezkedett, mint culáger egy építkezésnél, de én nem engedtem:

— Drehus vagyok! — mondtam —, és az is maradok! Ha ebben az országban nincs rám szükség, akkor máshol!

Nagy szavak voltak, s én makacs. Mariskám, szegény, nem tett szemrehányást; csak állt az induló vonat mellett, azzal a jövőbe néző pillantásával nézve a mozdony füstjét, mintha bizony a sötét gomolygában látná sorsunk alakulását.

— Vigyázz magadra, Józsi — csuklott meg a hangja. — Először láttam könynyet a szemében; és utoljára. Nem tartotta meg az utánam kiáltott ígértét:

— Megvárak!...

Erősebb kérő jött érte, nem is kérte: vitte. A tüdőbaj, a „Morbus Hungaricus”...

Egyik levelében még írta, hogy megfázott, kissé köhécsel, de majd hamarosan rendbe jön. A következőt már a kórházból írta: pár napja volt már csak...

— Jó asszonyod lettem volna..., őrizd meg az emlékemet...

Egy kép is volt a levélben: ez itt, a falon; egyetlen emlékelem tőle, meg ez a régi szekrényke, alatta: hozományának megmaradt darabja.

Engem még sokáig dobált a sors; bejártam nagy darab földet a németalföldi dűnáktól a hófedte Pireneusokig, csak valahogyan elvesztette számomra minden.

ízét az élet. Lehet, bennem is volt hiba, túlságosan is magamba zárkóztam; saját érzésvilágom szűk keretei közé szorult számomra a láthatár; nem vettem észre, mint fojtogatja körülöttem az emberek millióit a fasizmus halálos lehelete. Sőt, szinte elégtétellel láttam az elkomorult arcokat: — Úgyis eleget röhögtek körülöttem — kajánkodott bennem a káröröm —, most legalább ők is megtanulnak szomorkodni.

Egyszer azután engem is utolért a lebecsült veszedelem: bizony nem kérdezték tőlem a „kamerádok”, mi szél vitt külföldre, bevágtak az internálótáborba, csak úgy zörgött!

Mikor vége volt mindennek, bennem is feltámadt a kíváncsiság: ugyan milyen lehet egy ország urak nélkül? Hazajöttem; alig találtam ismerőst. Hiába, sokáig voltam távol, kiestem az itthoni élet sodrásából. Bandi, szegény, meghalt az ostrom alatt: nyilasok lőtték le, szökevény bűjtatásáért.

Sokszor még irigylem is: ő legalább tett valamit a többiekért, de én?... Csupán a két kezem munkája, a szakma szeretete maradt meg a számomra, mint vigasztaló. Úgy látszik, ilyen embernek is kell lenni...

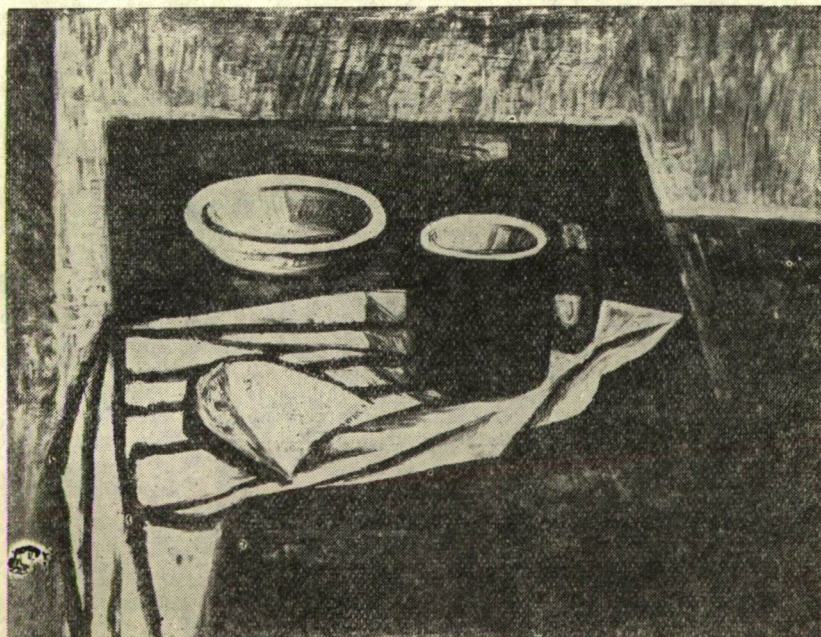
— No, fiúk, úgy látom, egész ránc esteledett — köszörült egyet a torkán Józsi bácsi —, a poharak meg üresek...

— Ma harminc éve halt meg — mondta csendesen, és a kép felé emelte poharát, mintha köszöntötte volna.

— Köszönjük a szíves vendéglátást, Józsi bácsi, de mennünk kell — kezdtünk szedelőzködni, lerakva a kiürített poharakat.

A kapuig kísért bennünket: — Azután máskor is gyertek ám el! — Még sokáig láttuk ősz fejét a villanyfényben, amint kissé előredőlve nézett utánunk.

— Annyit mondhatok — köszörül egy fenyegetőt Lakli a torkán —, ha valaki egy rossz szót mer szólni a... Józsi bácsira... — Nem fejezte be a mondatot, de a zúgva elröppenő kódarab, mely cipője orrától nyerte lendületét: nem sok jót ígért az illetőnek.

Dér István: Csendélet.